

Positieve ervaringen met alternatieve middelen bij biologische leghennen

Berry Reuvekamp, Sander Lourens, Monique Mul en Henny Reimert

Berry, Sander, Monique en Henny zijn onderzoekers bij de divisie Veehouderij van de Animal Sciences Group van Wageningen UR.

Bij biologische leghennen worden alternatieve middelen preventief ingezet om gezondheidsproblemen te voorkomen. Als er dan toch gezondheidsproblemen optreden, worden deze vaak met alternatieve middelen behandeld. Over het algemeen ervaren pluimveehouders het effect van een alternatief middel of alternatieve behandeling als goed.

In de biologische pluimveehouderij wordt geprobeerd om het gebruik van gangbare, reguliere geneesmiddelen te verlagen. Dit kan onder andere bereikt worden door meer gebruik te maken van alternatieve middelen. Er is echter weinig bekend over de werkzaamheid van alternatieve middelen. Voor veel middelen staat de werkzaamheid en het gebruik ervan zelfs ter discussie.

In 2006 heeft ASG in opdracht van biologische pluimveehouders geïnventariseerd welke aandoeningen, ziekten en parasieten voorkomen op biologische legpluimveebedrijven en of daartegen alternatieve middelen of behandelingen worden ingezet. Ook hebben we gevraagd hoe de effectiviteit van de gebruikte middelen of behandelingen in de praktijk wordt ervaren.

De enquête omvatte naast bedrijfskenmerken twee hoofdvragen gericht op ervaringen met preventief en curatief gebruik van alternatieve gezondheidsbevorderende middelen.

Bedrijfskenmerken

In totaal 29 van de 130 aangeschreven biologische legpluimveehouders hebben de enquête ingevuld en teruggestuurd. Deze pluimveehouders hebben samen 46 stallen en houden samen 9 verschillende merken hennen; in totaal 219.714 hennen (zie tabel 1). Vooral de Silver Nick werd veel gehouden.

Preventief

De genoemde preventief ingezette middelen en hun effect zijn in tabel 2 gegeven. We hebben geen verband kunnen leggen tussen het merk preventief middel en het effect ervan door te weinig geretourneerde enquêtes. In totaal is op de 29 bedrijven 49 keer een preventief middel ingezet om problemen met diergezondheid te voorkomen. Vaak met succes (40 keer), maar soms viel het effect tegen (9 keer).

CCM en een aangezuurd mengsel van graan/ maïs heeft volgens de pluimveehouders een positief effect op de darmflora en het voorkomen van darmstoornissen. De dieren zijn gezonder, de uitval is minder en de productie is hoger. Één pluimveehouder ervoer het effect als matig, maar de reden hiervan heeft hij niet aangegeven.

Zuren en chloor worden meestal met een zeer goed effect ingezet om problemen met E. coli of andere darmproblemen te voorkomen. Één pluimveehouder beoordeelde het effect van organische zuren als matig, omdat er geen positief effect was op uitval.

Vitaminen (en mineralen mengsels) worden gebruikt om de weerstand van de dieren te verhogen in het algemeen en/of bij bijzondere omstandigheden zoals een hoge temperatuur, na een enting of ontwormkuur, voor het verbeteren van de schaalkwaliteit (afgewisseld met microfiscal) of bij een IB-infectie. Één pluimveehouder beoordeelde het effect van vitaminen als slecht, maar niet is aangegeven wat gebruikt is en waarvoor. Een andere pluimveehouder beoordeelde vitamine C als matig, omdat volgens hem het resultaat niet altijd even goed is.

Maagkiesel wordt over het algemeen verstrekt voor een betere vertering van het (ruw)voer.

Mineralen (koper) werden één keer gebruikt om de darmwanden te verbeteren.

Melkpoeder wordt verstrekt om de voeropname te stimuleren onder andere bij te lichte hennen. Bij een koppel met snot had melkpoeder geen resultaat en is het effect als slecht beoordeeld door de pluimveehouder. Wei wordt gebruikt bij een eiwit tekort. Een pluimveehouder gaf aan dat wei werkt als effectief micro organisme en dat het stalklimaat verbetert.

Kruiden werden op 5 bedrijven gebruikt. Twee keer tegen bloedluis en/of wormen (onder andere knoflook) en één keer tegen een ontsteking in de voetzolen (soort kruid is niet aangegeven). Het effect ervan is door de pluimveehouder als matig ervaren. Op een ander bedrijf was het effect van boerenwormkruid matig, maar is niet aangegeven waarom dit gebruikt is. Tegen bloedluis en bleke eieren is een kruid ingezet met een goed effect volgens de pluimveehouder, maar heeft hij het soort kruid niet aangegeven.

Van de vele soorten Bach Bloesem therapieën werd één soort gebruikt bij het opzetten van de hennen. Één pluimveehouder paste een homeopatisch middel toe, maar werd geen verdere informatie gegeven. Één pluimveehouder noemde de uitloop vanwege het positieve effect op de gezondheid van de dieren.

Curatief

In de enquête zijn een aantal voorbeelden gegeven van een mogelijk probleem. Vervolgens werd gevraagd of het probleem op het bedrijf voorkwam en of er behandeld is (curatief). Wanneer dit positief werd beantwoord werd gevraagd waarmee werd behandeld, wat het effect was en waarom dit zo werd beoordeeld? Niet altijd is duidelijk of een behandeling curatief was. Van de problemen die biologische legpluimveehouders ervaren op hun bedrijf is bloedluizen het meest genoemd (zie tabel 3). Wormen kwam op de tweede plaats, direct gevolgd door E.coli. IB-problemen komen ook vrij vaak voor.

Een behandeling tegen bloedluizen is vaak uitgevoerd. Op enkele bedrijven werden gangbare middelen gebruikt (soms in combinatie met een alternatief middel): rode diesel, bruinoleum, glycerol en tic-tac. Bij de meeste koppels zijn alternatieve middelen gebruikt: biodiesel, zonnebloem olie, uitdroog poeders, azijn, spiritus, groene zeep, coca cola, knoflook (allicine), Poultry Quard Melasse, ultrasoon geluid, branden en schuren van de zitstokken. Soms werden middelen gecombineerd. Het effect van deze middelen is nooit als zeer slecht beoordeeld. Het gebruik van biodiesel, rode diesel, spiritus en groene zeep bij een koppel werd als slecht ervaren, omdat deze middelen steeds herhaald moesten worden om de bloedluizen onder controle te houden. Dit aspect is ook kenmerkend voor middelen waarvan het effect als matig of goed werd beoordeeld. Branden en schuren van de zitstokken, knoflook (allicine) of een olieachtig middel (soort niet bekend) werd als zeer goed beoordeeld.

Veertien pluimveehouders behandelden tegen wormen, waarbij de meesten flubendazole gebruikten. Twee pluimveehouders pasten dit middel toe hoewel wormen niet als een probleem werd ervaren. Één pluimveehouder gebruikte knoflook (allicine) en beoordeelde het effect als zeer goed .

Één pluimveehouder had een koppel dat last had van vlooiën. Behandeling met Pyrethrum hielp onvoldoende na een uibraak in de zomer. Het probleem verdween nadat alles was schoon gemaakt.

Tegen E. coli worden meestal middelen ingezet die via het drinkwater worden toegediend: azijn, Selko PH, chloor, vitamine C, zuren (AgroCid-Super, Kiemcontrol). Één pluimveehouder verstrekte tegen E. coli preventief CCM met een zeer goed effect. Een ander koppel kreeg microbiolicum en grit, met een positief effect. Ook zijn de legnesten ontsmet. Één koppel is geënt tegen E. coli (in de opfok), maar het effect ervan is niet aangegeven. Soms is het effect van middelen tegen E. coli door de pluimveehouder als matig ervaren. De middelen helpen wel, maar moeten met een passende regelmaat herhaald worden.

In de praktijk wordt vrijwel iedere koppel leghennen in de opfok tegen IB geënt. Dit is twee keer in deze enquête met name genoemd met een goed tot zeer goed effect. Één koppel werd iedere 5 weken tijdens de legperiode geënt, maar het effect ervan werd niet aangegeven. Een ander koppel is één keer

gesprayed met een IB-entstof, maar dit was niet afdoende en het effect werd als zeer slecht beoordeeld. Weer een ander koppel met een IB-probleem reageerde goed op vitamine C. Met allicine heeft volgens de pluimveehouder een IB-infectie geringe gevolgen voor de dieren en de productie en is als zeer goed beoordeeld. Een IB-infectie kan leiden tot problemen met de eischaal kwaliteit en dit kan goed worden verminderd door microfascal te geven.

Tegen coccidiose werden twee koppels geënt met Paracox en bij één koppel werd chloor door het drinkwater gedaan. Bij alle koppels werd het effect van de maatregel door de pluimveehouders als goed beoordeeld.

Door voer met een slechte structuur kunnen darmproblemen ontstaan. Azijn en vitamine C helpen redelijk tegen darmproblemen. CCM voeren gaat darmproblemen tegen, onder andere veroorzaakt door Brachispira. Deze bacterie werd bij een ander koppel behandeld met coppersol met een licht positief effect volgens de pluimveehouder.

Om problemen met leververvetting op te lossen werd op 3 bedrijven FLS-mix door het voer gedaan, soms aangevuld met extra choline. Bij één koppel is microfascal ingezet. Maar het effect ervan is niet aangegeven.

Amyloïdose kan niet worden behandeld met een middel en kreuple dieren kunnen alleen worden uitgeselecteerd.

Tegen Mg werd op één bedrijf geënt, maar het effect leek niet voldoende. Bij het betreffende koppel bleef de productie te laag.

Één koppel had een onderhuidse ontsteking, maar de oorzaak is niet aangegeven. Een behandeling met zink-mineral en zink en biotine door het voer had een matig effect. Het probleem breidde zich weliswaar niet uit, maar genezen zijn de dieren niet.

Samenvatting

Op 29 bedrijven met biologische leghennen in 46 stallen werden 49 keer preventieve middelen gebruikt om eventuele problemen met diergezondheid te voorkomen. Volgens de pluimveehouders meestal met een goed tot zeer goed effect. Soms kan het effect van eenzelfde middel bij een ander koppel onder andere omstandigheden tegen vallen. Op de bedrijven komen een aantal verschillende problemen voor met ziekten, aandoeningen en parasieten (59 keer) en wordt een behandeling toegepast. Hierbij is het niet altijd duidelijk of deze curatief is. Meestal werd het effect van een behandeling als goed tot zeer goed beoordeeld.

Het onderzoek is gefinancierd door het ministerie van LNV vertegenwoordigd door de product werkgroep (PWG) biologisch pluimveevlees en eieren van Biologica.

Tabel 1 Enige bedrijfskenmerken

Merk hennen	Aantal stallen	Aantal hennen	Gemiddeld aantal hennen per stal
Silver Nick	21	132980	6332
ISA Warren	2	24000	12000
Hyline Silver	4	20900	5225
Hyline Brown	5	12800	2560
Bovans Gold	5	11849	2370
ISA Brown + Silver Nick	1	6000	6000
ISA Brown	3	5600	1867
Hisex Brown	1	4000	4000
Lohmann Sandy + Silver Nick	1	1300	1300
Bovans Nera	1	285	285
Divers	2	140	70
Totaal	46	219854	3819

Tabel 2 Preventieve middelen en het effect volgens de ervaringen van de pluimveehouders (aantal)

	Effect					Onbekend	Totaal
	-2	-1	0	1	2		
CCM			1		1		2
Graan/mais aangezuurd				1			1
Zuren en chloor			1	9	2		12
Vitaminen		1	1	11	1		14
Maagkiesel				4	2		6
Mineralen				1			1
Melkpoeder en wei		1		3	2		6
Kruiden			2	2	1		5
Bach bloesen			1				1
Homeopatisch						1	1
Totaal		2	6	31	9	1	49

Effect:

-2 = zeer slecht

-1 = slecht

0 = matig

1 = goed

2 = zeer goed

Tabel 3 Problemen die biologische legpluimveehouders ervaren, eventuele behandeling en het effect ervan (aantal).

	Ervaren als probleem		Behandeld		Effect					
	Nee	Ja	Nee	Ja	-2	-1	0	1	2	*
Bloedluis	12 (41%)	17 (59%)	8 (28%)	21 (72%)		1	5	9	3	3
Wormen	18 (62%)	11 (38%)	15 (52%)	14 (48%)			1	5	7	1
Vlooiën	28 (97%)	1 (3%)	28 (97%)	1 (3%)	1					
E. coli	19 (66%)	10 (34%)	19 (66%)	10 (34%)			2	5	2	1
Coccidiose	27 (93%)	2 (7%)	26 (90%)	3 (10%)				3		
IB	21 (72%)	8 (28%)	21 (72%)	8 (28%)	1			3	2	2
Darmproblemen	28 (97%)	1 (3%)	26 (90%)	3 (10%)			2		1	
Brachispira	27 (93%)	2 (7%)	27 (93%)	2 (7%)			1		1	
Leververvetting	25 (86%)	4 (14%)	24 (83%)	5 (17%)				2	1	2
Amyloïdose	28 (97%)	1 (3%)	29 (100%)	0 (0%)						
Mg	28 (97%)	1 (3%)	28 (97%)	1 (3%)			1			
Onderhuidse ontstekingen	28 (97%)	1 (3%)	28 (97%)	1 (3%)			1			
Totaal		59		69	2	1	13	27	17	9

Effect:

-2 = zeer slecht

-1 = slecht

0 = matig

1 = goed

2 = zeer goed

* = onbekend